

Ali Kuşçu

Türk astronomu.Semerkant'ta doğdu. Babası Türkistan ve Maveraünnehir emîri Uluğ Beyin doğancıbaşısı Muhammed. Kuşçu adının buradan geldiği söylenir. İlk öğrenimini Semerkant'ta yaptı. Sonra, Bursalı Kadızade Rumi'den ve Uluğ Beyin kendisinden matematik ve astronomi okudu. Semerkant'tan Kirman'a giderek öğrenimini tamamladı. Uluğ Beyin kurduğu rasathaneye müdür oldu (1421) ve onun Zîc (yıldızların yerlerini ve hareketlerini gösteren cetvel) adlı eserine yardım etti. Gürganî tahtında oturan Uluğ Bey, oğlu Abdüllâtîf'in ihaneti sonucu öldürülünce (1450), Semerkant medreselerindeki derslerine son verdi ve Hacca gitmek üzere Tebriz'e geldi (1449). Tebriz'de Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan kendisine çok itibar etti ve yanında alıkoydu. Bir ara, Osmanlılarla barış konuşmalarını yürütmek üzere elçi olarak Ali Kuşçu'yu Mehmed II'ye (Fatih) yolladı. Ünlü bilgine hayran olan Mehmed II, kendisinden İstanbul'da kalmasını rica etti.

Ali Kuşçu, bu daveti ancak elçilik görevini bitirdikten sonra gerçekleştirebileceğini bildirdi: Tebriz'e döndü, bir süre sonra bütün ailesini alarak İstanbul'a geldi. Osmanlı-Akkoyunlu sınırında Mehmed II'nin emriyle büyük bir törenle karşılanan Ali Kuşçu, Ayasofya medresesine müderris oldu. 1474 yılında öldü.

ESERLERİ

Çalışmaları iki yönde gelişmişti: kelâm ve dilbilgisi, riyaziye ve heyet (matematik ve astronomi). Kelâm, dilbilgisi ve Nâsırıüddin-i Tusî'nin Tecrid-ül-Kelam (Sözün Tecridi) adlı kitabına ve kadı. Adudüddin'in Risale-i Adüdiye'sine (Adudüddin'in Risalesi) yaptığı yorumlar ve özellikle Unkud-üz-Zevahir fi Nazm-ül-Cevahir (Mücevherlerin Dizilmesinde Görülen Salkım) adlı eserleri önemlidir. Astronomi konusunda ise Farsça yazdığı Riselet-ül fi'l hey'et (Astronomi Risalesi) başta gelir. Eser, bazı ilâvelerle Arapçaya çevrildi. Ali Kuşçu bu nüshaya Risalet-ül-Fethiye (Fetih Risalesi) adını vererek Fatih'e sundu.

Ayrıca Uluğ Beyin Zîc'ine yaptığı yorum, en önemli yazılarından. Bunlardan başka Mahbub-ül-Hamail fi keşif-il-mesail (Meselelerin Keşfinde Tılsımların en Makbulü) adlı ansiklopedik bir eseri daha vardır. Çağında İstanbul medreselerinde matematik ve astronomi çok gelişmiştir